

YAPISAL AİLE SİSTEMLERİ KURAMI BAĞLAMINDA ERGENLİK DÖNEMİNDE AİLE YAPISI VE ERGENLİK DÖNEMİ SORUNLARI

Ebru AKÜN*

Öz

Bu yazıda, ergenlik döneminde aile yapısında görülen değişiklikler ve ergenlik dönemi sorunları, yapısal aile sistemleri kuramı kapsamında ele alınmıştır. Bu bağlamda, öncelikle genel sistemler kuramının başlıca özellikleri, ardından yapısal aile sistemleri kuramının temel varsayımları aktarılmıştır. Çocuğun ergenlik dönemine girmesiyle aile yapısında ortaya çıkan değişiklikler, yapısal aile sistemleri kuramının temel kavramlarına ve araştırma bulgularına dayanılarak değerlendirilmiştir. Son olarak, ergenlik döneminde görülen bazı psikolojik sorunların ve psikiyatrik bozuklukların aile üyeleri arasındaki yakınlık, güç ve ittifaklarla ilişkisine değinilmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Ergenlik Dönemi, Yapısal Aile Sistemleri Kuramı, Aile Yapısı, Yakınlık, Güç, İttifak, Uyum Sorunları, Psikolojik Belirtiler*

Abstract

Family Structure during Adolescence and Adolescent Psychological Problems in the Context of Structural Family Systems Theory

In this study, changes in family structure during adolescence and adolescent psychological problems were reviewed in the context of structural family systems theory. Initially, the main characteristics of general systems theory and the fundamental assumptions of structural family systems theory were mentioned. Changes in family structure during adolescence were examined based on the main

---

*Araş. Gör., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, eakun@ankara.edu.tr

Yazar Notu: Bu yazı, yazarın yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümüne dayanmaktadır.

concepts of structural family systems theory and related research findings. Finally, some psychological problems and psychiatric disorders in adolescence were evaluated in terms of family cohesion, hierarchy, and alliances.

Keywords: *Adolescence, Structural Family Systems Theory, Family Structure, Cohesion, Hierarchy, Alliance, Adaptation Problems, Psychological Symptoms.*

Ergenlik, ergendeki biyolojik, bilişsel ve sosyal değişimler nedeniyle ebeveynlerle ilişkinin çocukluk dönemindeki ilişkiden farklılaştığı bir dönemdir. Bu dönemde, başta okul başarısı, ev işleri, aile kurallarına uyma ve anne-babaya karşı tavır ve davranışlar olmak üzere pek çok konuda, anne-baba ve ergen arasında çatışma artmaktadır (Akün, 2005; Allison ve Schultz, 2004; Dekovic, 1999; Riesch ve ark. 2000; Sayıl, Uçanok ve Güre, 2002; Stemana ve ark., 1991; Yau ve Smetana, 2003). Bu artışın, ergenin yaşadığı “biyolojik değişimler”, artan idealizmi ve mantıksal akıl yürütmeyi içeren “bilişsel değişimler” ve özgürlük ve kimlik üzerinde odaklaşan “sosyal değişimler” ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Santrock ve Yussen, 1992). Aile sistemleri kuramı (Bateson, Jackson, Haley ve Weakland, 1956), aileyi bir sistem olarak ele alarak, ergenlikte yaşanan değişimlerin aile sistemi üzerinde etkisi bulunduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşımla, ergenlik dönemindeki sorunlar ve psikopatolojiler de sadece ergenin değil, aile sisteminin sorunu olarak görülmeye başlanmış ve problemlerin aile sistemindeki etkileşim örüntülerinden kaynaklandığı varsayılmıştır. Aile sistemleri kuramının bir uzantısı olan Yapısal Aile Sistemleri Kuramı (Minuchin, 1974) ise, anne-baba ve ergen ilişkisini yakınlık, hiyerarşi, güç ve aile üyeleri arasındaki ittifaklar gibi kavramlarla ele almış, bu dönemde yaşanan problemler, ailenin çevresel veya gelişimsel olarak değişim gerektiren bir duruma uyum sağlayamaması ile açıklanmıştır.

Bu yazıda, ergenlik döneminde aile yapısında görülen değişikliklerin, yapısal aile sistemleri kuramı bağlamında ele alınması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, ilk olarak yapısal aile sistemlerinin dayandığı genel sistemler yaklaşımının özellikleri, ikinci olarak ise yapısal aile sistemler kuramının başlıca varsayımları aktarılacaktır. Ardından, ergenlik döneminde aile yapısında görülen değişikliklere ve araştırma bulgularına yer verilecektir. Son olarak ise ergenlik döneminde sık görülen sorunların ve psikiyatrik bozuklukların aile yapısıyla olan ilişkisi değerlendirilecektir.

Genel Sistemler Yaklaşımı

Aile sistemleri yaklaşımının gelişimine en önemli katkıyı bir biyolog olan Bertalanffy (1968) tarafından geliştirilen Genel Sistemler Kuramı yapmıştır. Bu yaklaşıma göre, bir bütün oluşturmak üzere birbiriyle ilişkide

olan öğelerin tümü sistem olarak adlandırılmaktadır. Her sistemde parçalar birbiriyle ilişkilidir ve işlevlerini sürdürebilmek için birbirine bağımlıdır. Sistemin en önemli özelliği, kendine özgü değişme biçiminin olmasıdır. Daha açık bir deyişle, sistemdeki bir öğenin değişmesi, diğer öğelerin de değişmesine yol açmakta, bu durum da karşılığında ilk değişen öğeyi etkilemektedir (Dallos ve Draper, 2005; Nichols ve Schwartz, 1997).

Bertalanffy, biyolojik organizmalar için geçerli olan kuralların, tüm yaşayan sistemler için geçerli olabileceğini, tıp, psikoloji, sosyoloji, tarih, eğitim, felsefe gibi diğer alanlara da uygulanabileceğini vurgulamıştır. Aileyi sistem olarak ele alan yaklaşımlar, bu görüşten hareketle, genel sistemler kuramının aşağıda belirtilen dört temel varsayımının aile için geçerli olabileceğini ileri sürmüşlerdir (Belsky, 1981; Cox ve Paley, 1997; Nichols ve Schwartz, 1997):

Genel sistemler kuramının ilk varsayımı olan “bütünlük ve düzen”e göre, bütün parçalarının toplamından büyüktür ve bütünün özellikleri, parçaların birleştirilmesi yoluyla yeterli bir şekilde açıklanamaz. Bu yaklaşıma göre, aile, her bir üyesinin birbirine bağlı olduğu, birbirini sürekli ve karşılıklı olarak etkilediği karmaşık ve etkileşimsel bir bütündür. Örneğin, Belsky (1981), evlilik ilişkisinin, eşlerin nasıl anne-baba olacağı üzerinde rol oynadığını, dolayısıyla çocuğun davranışlarını ve gelişimini etkilediğini ileri sürmüştür. Yazara göre, eşlerin birbirleri arasındaki destekleyici ilişki, ebeveynliğin kalitesini arttıracak gibi, kocanın eşini eleştirmesi ya da suçlaması, annenin çocuğa yönelik olumsuz tutumlarını arttırabilir. Buna ek olarak, çocuğun mizaç özellikleri, ebeveyn davranışlarını şekillendirebilir. Ebeveyn rolleri ise karı-koca arasındaki paylaşımı arttırarak, evlilik ilişkisinin kalitesini yükseltebilir. Dolayısıyla, sistemler yaklaşımlarına göre, aile üyelerinin davranışları birbirlerini karşılıklı olarak etkilediğinden, birey içinde bulunduğu sosyal sistemden bağımsız olarak anlaşılabilir.

Kuramın ikinci varsayımı, “hiyerarşik yapı”, sistemin kendi başına birer sistem olan alt-sistemlerden oluştuğunu ileri sürmektedir. Aile de kendi içinde ebeveyn, eş, kardeş gibi daha küçük alt-sistemlerden oluşur. Bununla birlikte aile, geniş aile, toplum gibi daha geniş sistemlerin içinde yer alır. Aile farklı düzeyleri arasında farklı etkileşimlerin olduğu, hiyerarşik, organize bir sistemdir.

Kuramın üçüncü varsayımı olan “homeostasis” ilkesine göre, sistem, bütünlüğünü sürdürebilmek amacıyla, değişen çevresel koşullara göre kendisini düzenlemektedir. Her aile, üyelerini koruma, büyüme, gelişme ve üyelerinin bakımını sağlama amacıyla hareket eder. Bu nedenle, aile kendi kendini devam ettiren bir etkileşim biçimi, bir denge kurar ve sürdürür.

Ailenin işlevlerini sürdürebilmesini sağlayan bu dengeye “aile homeostasisi” adı verilmektedir (Jackson, 1957). İşlevsel olmayan aileler, değişen koşullara göre gerekli değişikliği yapmayan ailelerdir. Bu durum, aile üyelerinde, semptomların ya da işlevsel olmayan davranışların gelişmesine yol açabilir. Diğer bir deyişle, bireyin semptomları aile sisteminin işlevsel olup olmadığının bir göstergesidir.

Son olarak, sistem, içsel ve dışsal taleplere uyum sağlamak amacıyla, içsel yapısında değişiklikler yapma ve kendini yeniden düzenleme becerisine sahiptir. Bu beceriye “uyum sağlayıcı kendini-düzenleme kapasitesi” adı verilmektedir. Uyum sağlayıcı terimi, sistemin yeni durumlarla karşılaştığında, işlevselliğini sürdürebileceği en iyi değişim yönünü belirtmektedir. Aile açısından bu beceri, aile sisteminde varolan örüntülerin değişimini ifade etmektedir. Her bir alt-sistemde meydana gelen değişimler, diğer alt-sistemlerde de değişim yaratacak; bu değişimler de aileyi çok-yönlü etkileyecektir.

Genel Sistemler Yaklaşımı'nın bu görüşlerinden yola çıkan Salvador Minuchin, 1970'lerde Yapısal Aile Sistemleri Kuramı'nı ileri sürmüştür. Minuchin, kuramında Bertalanffy'nin yanı sıra, yapı ve sınır kavramlarıyla Parson'dan etkilenmiştir. Buna ek olarak, Lidz ve Ackerman gibi psikoanalitik yönelimli aile terapistleri tarafından da kullanılan eylem yönelimli teknikleri kullanarak, bireyin içinde yer aldığı dış bağlamın önemi üzerinde çalışmıştır. Bu çalışmalar, Minuchin'e aileleri anlamada ve yeniden organize etmede rehberlik etmiş ve yapısal aile terapisi 1970'lerin en ünlü ve etkili aile terapisi yaklaşımı olmuştur (Nichols ve Schwartz, 1997). İzleyen bölümde, yapısal aile sistemleri kuramının temel varsayımları aktarılacaktır.

Yapısal Aile Sistemleri Kuramı

Yapısal aile sistemleri kuramına göre aile, etkileşimsel örüntüler aracılığıyla işlev gören bir sistemdir. Bir üyenin davranışı, diğer tüm üyelerin davranışlarıyla ilişkili ve onlara bağlıdır. İnsan davranışlarının ve bireylere özgü sorunların anlaşılmasında tek bir bireye değil, bireyin diğer insanlarla kurduğu ilişkilere ve içinde bulunduğu sisteme odaklanmak gereklidir (Minuchin, 1974; Nichols ve Schwartz, 1997). Yapısal aile sistemler kuramıyla yapı, yakınlık, hiyerarşi, sınırlar ve aile üyeleri arasındaki ittifaklar gibi kavramlar gündeme gelmiştir:

1. Aile yapısı: Minuchin (1974) aile yapısını, aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimini organize eden görünmez işlevsel talepler olarak tanımlamaktadır. Daha açık bir deyişle, yapı, bireylerin birbirleriyle nasıl ilişkiye gireceklerini düzenleyen kurallardır (Aponte ve Van Deusen, 1981). Aile, etkileşimsel örüntüler aracılığıyla işlev görmektedir. Buna göre, her

üye diğerinin davranışını başlatır ve diğer üyenin davranışından etkilenir. Böylece aile üyelerinin davranışları arasında bir ardışıklık oluşur. Üyeler arasında tekrar eden bu etkileşimler, kimin kimle, ne zaman ve nasıl ilişkiye geçeceğine dair örüntüler kurar. Bu örüntüler, sistemin temelini oluşturur (Minuchin, 1974; Minuchin ve Fishman, 1996).

Aile üyelerinin birbirleriyle ilişkileri, iki temel faktör tarafından belirlenmektedir (Minuchin, 1974). İlki, her aile için geçerli olan evrensel kurallarla ilgilidir. Örneğin; her ailede anne-babaların ve çocukların farklı düzeylerde güce sahip olduğu hiyerarşik bir yapı bulunmalıdır. İkinci faktör ise, aile üyelerinin karşılıklı beklentilerini içerir. Bu beklentilerin kökenini, aile üyeleri arasındaki sıradan, günlük olaylar sonucu oluşan açık ve gizli anlaşmalar oluşturur.

2. Sınırlar: Sınır, bireylerin, alt-sistemlerin ve ailelerin bütünlüğünü koruyan duygusal bariyer veya engel olarak tanımlanmaktadır (Nichols ve Schwartz, 1997). Her alt-sistem, kendi içindeki ve alt-sistemlerin birbirleri arasındaki etkileşimleri düzenleyen kuralları ve örüntüleri içeren sınırlarla çevrilidir. Sınırlar, aile üyeleri arasındaki yakınlığı ve gücü yöneterek ailenin ve alt-sistemlerinin özerkliğini korumaya hizmet etmektedir. Minuchin (1974), ailenin işlevsel olabilmesi için, alt-sistemlerin sınırlarının açık olması gerektiğini belirtmektedir. Diğer bir deyişle, sınırlar, dışarıdan bir müdahaleye gerek kalmadan, aile üyelerinin işlevlerini yerine getirmesine imkan sağlamalı; aynı zamanda üyelerin birbirleriyle ilişki kurmasını mümkün kılmalıdır.

3. Alt-sistemler: Minuchin'e (1974) göre, aile sistemi alt-sistemler aracılığıyla farklılaşmakta ve işlevlerini yerine getirmektedir. Ailedeki her birey bir alt-sistemdir. Bunun yanı sıra, sistemin içinde "karı-koca" veya "anne-çocuk" gibi ikili veya üçlü alt-sistemler bulunmaktadır. Alt-sistemler, nesile (kardeş alt-sistemi gibi), cinsiyete (büyükbaba, baba, oğul alt-sistemi gibi) veya işlevlere (ebeveyn alt-sistemi gibi) göre çeşitli biçimlerde işlev görebilirler (Minuchin, 1974; Minuchin ve Fishman, 1996). Ailedeki her birey, farklı düzeyde güce sahip olduğu ve farklı beceriler edindiği çeşitli alt-sistemlerin bir üyesidir. Örneğin bir erkek, oğul, kuzen, ağabey, koca veya baba gibi alt-sistemlerde, farklı roller içerisindedir. Diğer bir deyişle, birey, farklı alt-sistemlerde farklı kişilerarası ilişkiler kurmaktadır (Minuchin, 1974).

Minuchin (1974), aile ilişkilerinde, temelde eş, ebeveyn ve kardeş olmak üzere üç alt-sistemin var olduğunu ileri sürmektedir. Eş alt-sistemi, bir aile oluşturmak amacıyla, karşı cinsiyetteki iki yetişkinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Eş alt-sisteminin, ailenin işlevselliğini sağlamak

amacıyla belirli görevleri vardır. Bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli olan temel beceriler, tamamlayıcılık ve karşılıklı uyumdur. Karşılıklı uyum sürecinde eşler, birbirlerinin yeterince gelişmemiş yönlerini harekete geçirip iyi özelliklerini destekleyebilecekleri gibi, birbirlerinin olumsuz yönlerini de aktive edebilirler. Eşler kendilerine ait olan ve birbirlerine duygusal destek verebilecekleri bir psikososyal alana sahip olmalıdır. Böyle bir alanın bulunmaması durumunda, çocuk veya yakın akraba gibi diğer alt-sistemler, eş alt-sistemine dahil olabilir veya eşlerden biri tarafından dahil edilebilirler (Minuchin, 1974; Minuchin ve Fishman, 1996). Eş alt-sistemi çocukların gelişiminde yaşamsal rol oynar. Çocuğa günlük etkileşimleri göstererek, yakın ilişkiler için model olur. Çocuğun eş alt-sisteminde gördükleri, ilişkilere, hayata dair beklentilerini ve değerlerini oluşturur. Bu beklenti ve değerler, bireyin yetişkinlik döneminde de dış dünyayla etkileşimini etkiler (Minuchin ve Fishman, 1996).

Ebeveyn alt-sistemi, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesine dair işlevlerle ilişkilidir. Bu alt-sistemde çocuk, anne-babasından ne bekleyeceğini, hangisinin daha fazla gücü olduğunu ve isteklerini nasıl ifade edeceğini öğrenir. Bunun yanı sıra, ebeveynler ve çocuk arasındaki etkileşimler, çocuğa hangi davranışlarının ödüllendirilip hangilerinin cezalandırılacağını ve ailenin çatışmayla nasıl başa çıktığını öğretir (Minuchin, 1974). Minuchin ve Fishman (1996), anne-babanın çocuğa ilişkin sorumluluklarının yanı sıra, tüm aile sisteminin hayatta kalmasını sağlayacak kararları vermeye yetkili olduklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte, yazarlara göre, çocuk büyüdükçe ve ihtiyaçları değiştikçe, ebeveyn alt-sistemi de mutlaka değişmeli; çocuğa karar verme ve kendini kontrol etmeye ilişkin daha fazla imkan tanımalıdır.

Kardeş alt-sistemi, çocuğun arkadaş ilişkilerini deneyeceği ilk sosyal laboratuvarıdır. Bu alt-sistemde, çocuklar birbirlerini desteklemeyi, dışlamayı veya “günahkeçisi” olarak seçmeyi öğrenebilirler. Kardeşler birlikte engelleri aşabilirler, işbirliği içinde çalışabilirler ya da birbirleriyle rekabet içine girebilirler. Çocukların kardeş alt-sistemlerinde aldıkları roller, yaşamlarının sonraki dönemlerinde alacakları rolleri etkiler. Çocuk aile dışında arkadaşlarıyla ilişki kurduğunda, farklı ilişki kurma yolları öğrenir ve bu bilgileri kardeşleriyle olan ilişkilerine getirir. Ancak, eğer çocuğun ailesi ve dış dünya arasındaki sınırlar çok katı ise, çocuk diğer sosyal sistemlere girmekte zorluk yaşayabilir. Kardeş alt-sistemindeki sınırlar, ayrıca, çocuğun eş alt-sistemine dahil olmasını da engellemelidir; böylece, çocuğun gizlilik ve kendi ilgi alanlarına sahip olma hakkı korunmuş olur (Minuchin, 1974).

4. Yakınlık: Yakınlık, aile üyeleri arasındaki duygusal bağlılık olarak tanımlanmaktadır. Minuchin (1974), yakınlık duygusunun düşük olmasının ayrışık ilişkilere; yüksek olmasının ise yapışık ilişkilere yol açtığını ileri sürmektedir. Yapışıklık ve ayrışıklık, işlevsel veya işlevsel olmayan bir niteliksel farktan ziyade, bir etkileşim biçimini ifade etmektedir. İşlevsel ailelerin yakınlık açısından dengede, daha açık bir deyişle, aşırı yakın ile aşırı uzak, iki uç noktanın ortasında yer alması gerektiği öne sürülmektedir.

“Yapışık” ilişkiler, ailelerin kendi içlerine dönmeleri sonucunda, aile üyeleri arasındaki iletişimin ve ilginin artmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, alt-sistemler arasındaki mesafe azalır ve sınırlar bulanıklaşır. Bu tip ailelerin üyeleri, birbirlerinin parçasıymış gibi işlev görürler. Yapışık ailelerde, üyelerin birbirleriyle çok yakın ilişkileri vardır. Ailenin normlarına uyma konusunda, üyeler üzerinde baskı bulunmaktadır. Aile üyeleri, diğerlerinin davranışsal ve duygusal değişikliklerini neredeyse dakikası dakikasına ayırt edebilecek şekilde birbirleriyle ilgilidirler. Sözel etkileşimlerde birbirinin sözünü kesme, düşüncelerini tamamlama görülür (Aponte ve Van Deusen, 1981; Minuchin, 1974; Robin ve Foster, 1989).

“Ayrışık” ilişkilerin bulunduğu ailelerde ise, alt-sistemler arasında aşırı katı sınırlar bulunmaktadır. Ayrışık ailelerde, üyelerin birbirleriyle etkileşimi seyrek ve ilişkilerinde uzaklık, ilgisizlik vardır. Aile üyeleri diğerlerinin duygu ve davranışlarının genelde farkında değildir. Ayrışık ailelerin üyelerinde çarpıtılmış bir bağımsızlık duygusu ile yetersiz bir bağlılık ve aidiyet duygusu dikkati çekmektedir. Ailenin koruyucu işlevinde bozulmalar görülür. Yapışık aileler, alışılmışın dışındaki her türlü sapmaya aşırı şekilde hızlı ve şiddetli bir tepki verirken; ayrışık aileler, tepki vermenin gerekli olduğu zamanlarda dahi tepki vermezler. Örneğin, yapışık ailedeki bir ebeveyn, çocuğu yemeğini yemediği için aşırı bir şekilde endişelenirken, ayrışık ailedeki bir ebeveyn çocuğunun okuldan kaçması karşısında kayıtsız kalabilir (Aponte ve Van Deusen, 1981; Minuchin, 1974).

Minuchin’e (1974) göre, çoğu ailede yapışık ya da ayrışık alt-sistemler bulunmaktadır. Anne-çocuk alt-sistemi, çocuk küçükken yapışık olma eğilimi gösterirken; baba-çocuk alt-sistemi daha ayrışık olabilir. Anne ve küçük çocuk arasındaki bu yapışık ilişki, babayı büyük çocukla daha fazla etkileşime girmeye yöneltebilir. Ebeveyn-çocuk alt-sistemi, çocuk büyüdükçe ayrışmaya doğru yönelebilir.

5. Güç: Güç kavramı, çeşitli kuramsal bakış açılarından farklı terimlerle adlandırılmakta ve tek bir tanımlı kapsamamaktadır. Örneğin, otorite, başatlık (dominance), karar verme gücü, bir aile üyesinin diğerleri üzerindeki etki gücü gibi farklı terimlerle ifade edilmektedir (Madanes, 1981; Minuchin,

1974). Aponte ve Van Deusen (1981) gücü, bir aktivitenin sonucu üzerinde, herhangi bir aile üyesinin, diğerlerine oranla daha fazla etkisi olması şeklinde tanımlamıştır. Diğer bir deyişle, güç, ailedeki hiyerarşik ilişkileri veya aile sistemindeki rolleri ve kuralları değiştirebilme becerisini ifade etmektedir (Gehring ve Feldman, 1988).

Yapısal Aile Sistemler Kuramı'nda, aile üyelerinin farklı düzeyde güce sahip olduğu hiyerarşik bir yapılanma varsayılmaktadır (Minuchin, 1974). Daha açık bir deyişle, ailede, farklı otorite düzeylerini yansıtan, anne-baba ve çocukları ayıran bir güç hiyerarşisi bulunmaktadır. Bu hiyerarşik yapının en üstünde genel olarak baba bulunmakta, ardından anne ve çocuklar gelmektedir. Ancak, güç, aile üyelerinin karşılıklı davranışlarıyla doğrudan ilişkilidir. Örneğin, annenin otoritesi, babanın bu konudaki işbirliğine ve çocukların bunu kabulüne bağlıdır (Aponte ve Van Deusen, 1981).

İşlevsel ailelerde, anne-babaların çocuklarına göre daha fazla güce sahip olduğu bildirilmektedir. İşlevsel olmayan ailelerde ise, hiyerarşik yapılanmada farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Bu farklılıklar içinde en yaygın görüleni, anne-babaların çocuklarını yönlendirmek ya da disiplin etmek için yeterli güce sahip olmamalarıdır (Aponte ve Van Deusen, 1981). Özellikle davranış bozukluğu olan çocuklarda, anne-babanın çocuk üzerinde otorite kuramadığı ve çocuğun kendi başına gereğinden fazla özerk olduğu görülmektedir (Christensen ve Margolin, 1988). Sorunlu ailelerde hiyerarşi ters dönmesi olarak adlandırılan bulgulara da rastlanmaktadır. Hiyerarşi ters dönmesi, çocuğun ebeveynlerine göre daha fazla güce sahip olduğu yapılanmayı ifade etmektedir (Feldman ve Gehring, 1988). Örneğin, semptomatik davranışları nedeniyle her istediğini elde eden bir çocuğun gücü, ebeveynlerinden daha fazladır (Christensen ve Margolin, 1988; Madanes, 1981).

6. Esneklik: Yapısal Aile Sistemler Kuramı'nda yer alan diğer bir kavram da esnekliktir. Esneklik, çeşitli durumsal ve gelişimsel değişikliklere uyum sağlamak için, aile sisteminin yakınlık ve güç ilişkilerini değiştirebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Minuchin, 1974). Esnekliğin düşük olması, katı, otoriter ve değişmeye dirençli bir yapıyı ifade etmektedir. Esneklik düzeyi yüksek olan aileler ise kaotik olarak adlandırılmaktadır. Kaotik ailelerde lider bulunmaz, aşırı rol değişimleri ve istikrarsız anlaşmalar yapıldığı görülür.

7. İttifaklar: Yapısal Aile Kuramı'nda, aile yapısı, alt-sistem ve sınır kavramlarıyla ilişkili diğer bir kavram da ittifaktır. İttifak, aile sistemi içinde belli bazı işlevleri yüklenmiş bir kişinin yanında veya karşısında yer almak anlamına gelmektedir (Aponte ve Van Deusen, 1981; Minuchin, 1974).

İttifaklar çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir; ancak koalisyon ve üçgenleşme en yaygın olarak görülen formlarıdır.

“Koalisyon”, iki aile üyesinin üçüncü bir üyeye karşı kurduğu ittifaktır. Koalisyonlar, her ailede belli düzeylerde yaşanabilir. Ancak, ebeveynin başatlığına bir tehdit olduğunda veya aile içinde kuşaklararası sınırlar (anne-ergen, baba-ergen gibi) oluştuğunda sorun yaratırlar (Minuchin, 1974). Problemlili koalisyon biçimleri, genel olarak beş kategoride sınıflandırılabilir (Aponte ve Van Deusen, 1981; Minuchin, 1974; Robin ve Foster, 1989). Bunlardan ilki, iki ya da daha fazla aile üyesinin, diğer bir üyeye karşı bir araya geldiği “sabit koalisyon”dur. En yaygın görüleni, ebeveynlerden birinin, diğer ebeveyne karşı, çocukla bir araya gelerek kuşaklararası koalisyon kurmasıdır. Kuşaklararası koalisyonda ebeveynler, karşı cinsiyetteki çocukları ile koalisyon kurarak, eşleriyle ilişkilerinden beledikleri duygusal desteği ve yakınlığı karşılamaya yönelebilirler. Kuşaklararası koalisyon içinde olan ebeveynler, çocuklarının ihtiyaç duyduğu rehberliği ve desteği onlara sağlamazlar. Buna ek olarak, böyle bir ailede, hem çocuğuyla arkadaşça bir ilişki kuran ebeveyn hem de otoritesi ebeveyn-çocuk koalisyonu tarafından sarsıldığı için diğer ebeveyn, çocuk üzerinde etkili bir disiplin sağlayamazlar. İşlevsel ailelerde üyeler, değişen ihtiyaçlara göre farklı ittifaklar kurabilirken; işlevsel olmayan ailelerde, bu örüntü başat ve değişmez bir ilişki biçimi haline gelir (Jacobvitz ve Bush, 1996).

İkinci olarak, dolambaçlı koalisyonda, çocuk, eş alt-sisteminde gerçekte olmayan uyumu sürdürme görevini üstlenmiştir. Eşler, ebeveyn olmaya ilişkin kendi eş alt-sistemlerindeki problemlerin üstünü örtmek amacıyla çocuğa yönelirler ve çocuğun herhangi bir sorunlu davranışını pekiştirirler. Bu durumda çocuk, “kötü” ve “aile problemlerinin kaynağı” olarak tanımlanır. Sonuçta, ebeveynler ya çocuğa saldırır ya da çocuğu hasta veya zayıf olarak tanımlayarak, onu korumaya yönelirler. Dolambaçlı koalisyon içindeki eşler, çocuğun davranışlarına odaklandıkları sürece, kendi sorunlarıyla yüzleşmekten kaçınır, aralarındaki gerçek farklılıkları ve anlaşmazlıkları inkar ederek, birbirleriyle sahte-yakınlık kurarlar (Bell, Bell ve Nakata, 2001). Bu durum, eş alt-sistemi için tehlikeyi azaltır fakat, çocuğu strese maruz bırakır. Üçüncü olarak, zayıf anne-baba koalisyonu, anne-babanın birlikte işlev göremediği, anne-baba koalisyonunun zayıf olduğu, çocuğun anne veya baba ile koalisyon kurarak istediğini elde ettiği durumdur. Özellikle davranış bozukluklarının etiyolojisinde bu tip koalisyonların bulunduğu düşünülmektedir. Dördüncü koalisyon türü, çocuğun ilgisiz ebeveynle koalisyon kurmasıdır. Daha açık bir deyişle, çocuk daha otoriter olan ebeveyne karşı, onun koyduğu kuralları ve kararları

ihlal etmek için, ilgisiz ve uzak ebeveynle işbirliği yapar. Son koalisyon türü, anne-babanın çocuğa karşı fazlasıyla katı bir koalisyon içinde olmasıdır. Çocuğun arzu ve isteklerinin bile cezalandırılabilceği, böylece, özerklik duygusunun gelişiminde sorunlar yaşanabileceği bir koalisyon biçimidir (Robin ve Foster, 1989).

Ailede görülen ikinci ittifak çeşidi “üçgenleşme”dir. Üçgenleşme, birbirine karşıt görüşte ya da durumda olan iki kişinin, üçüncü bir kişiyi kendi taraflarında yer almaya teşvik etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Üçgenleşme durumunda üçüncü kişi, bu iki kişiden birini desteklemek zorunda bırakılır veya iki kişiyi de sırayla desteklemeye çalışır (Aponete ve Van Deusen, 1981). Üçgenleşme, koalisyonda olduğu gibi, her ailede ortaya çıkabilir; ancak, iki şekilde sorun yaratır. Bunlardan ilkinde, bir ebeveyn, her sorunda taraf olma zorunda bırakılır. Daha açık bir deyişle, çocuk ve ebeveynlerinden biri her anlaşmazlığa düştüğünde, diğer ebeveyninden destek isterler. Diğer bir üçgenleşme biçiminde ise, anne ve/veya baba evlilik çatışmalarının ortasına çocuklarını çekmeye çabalarlar. Örneğin, ilişkileri ile ilgili sorunların tartışıldığı ve karşılıklı suçlamaların yapıldığı bir çatışmada, karı-koca kızlarından destek talep edebilirler. Böyle bir durumda çocuk, babasına karşı annesini, annesine karşı babasını desteklemek zorunda kalacaktır. Bu işlevsel olmayan yapıda, çocuğun bocalaması ve yaptığı her harekette bir ebeveynin saldırısıyla karşılaşması olasıdır (Robin ve Foster, 1989).

Ergenlik, fizyolojik, bilişsel, duygusal değişimler nedeniyle aile içinde önemli psikososyal değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Çocuğun bağımsızlık arayan davranışları, daha önceden kurulmuş olan aile ilişkilerine dair homeostatik örüntüleri kesintiye uğratar. Sistem, bu değişikliklere kontrol ederek ve dengeyi yeniden kurmaya çalışarak tepki verir. Bundan sonraki bölümde, ergenlik döneminde aile yapısında görülen değişiklikler, yapısal aile sistemleri kuramının temel kavramları bağlamında ele alınacaktır (Robin ve Foster, 1989).

Ergenlik Döneminde Aile Yapısı

Yazılı kaynaklarda, ebeveyn-ergen ilişkilerini açıklamaya yönelik iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. İlkinde, ergenliğin temel görevinin ebeveynlerinden bağımsızlaşma olduğu belirtilmekte ve çatışmanın doğal olduğu kabul edilmektedir. İkinci yaklaşımda ise, ebeveyn-ergen ilişkisinin niteliğinin çoğu ergen için çocukluktan ergenliğe dek değişmediği vurgulanmaktadır (Arnett, 1999; Hauser ve ark., 1984; Steinberg, 1988; Stemana, 1995; Tamar, 1997). Daha açık bir deyişle, bu süreçte, bir taraftan aile üyeleri arasındaki sıcak ve yakın ilişkiler sürdürülürken, diğer taraftan

aile içinde ergenin değişen bilgisi, becerileri ve tercihlerine uyum sağlamayı hedefleyen yeni etkileşim örüntüleri oluşturulmaktadır. Aile içinde yaşanan değişimlere anlaşmazlık ve karşılıklı bağıllıkta azalma eşlik etse de, bu durumun geçici olduğu varsayılmaktadır. Ergenlik dönemi sırasında çeşitli problemlerle karşılaşan ailelerin, çocukları buluşa girmeden önce de problemlerinin olduğu dikkati çekmiştir. Bu nedenle, çocuğun ergenliğe geçişteki uyumunu değerlendirirken, aile ilişkilerinde ortaya çıkan değişimin farklı yaş gruplarındaki benzerlikler açısından ele alınması önerilmektedir (Collins, 1990; Larson ve Richards, 1991; Steinberg ve Morris, 2001).

Yapısal aile sistemleri kuramına göre, bu dönemde ergen, kardeş alt-sisteminden yavaş yavaş ayrılmalı ve ergene yaşına uygun olacak şekilde daha fazla özerklik ve sorumluluk verilmelidir. Anne-babanın çocukla kurduğu etkileşimler, ebeveyn-çocuk'tan ebeveyn-genç yetişkine doğru değişmelidir. Minuchin, ailenin bu yöndeki değişiminin, başarılı bir uyum sürecine yol açacağını ileri sürmektedir. Ancak, bazı ailelerin değişen koşullara göre gerekli değişimi yapamadıkları ve birtakım uyum sorunları yaşadıkları bilinmektedir. Örneğin, anne, eşiyle ilişkisinde değişimler yaşayacağından, ergen çocuğuyla ilişkisinde herhangi bir değişime direnebilir. Bu durumda, kendi tutumlarını değiştirmek yerine çocuğuna yönelebilir, onun özerkliğine yavaş yavaş zarar verebilir. Eğer baba, ergen çocuğun tarafında anne ile çatışmaya girerse, kuşaklararası koalisyonlar oluşabilir. Bu durum, tüm ailenin çatışmaya dahil olmasına yol açabilir (Minuchin, 1974).

Ailedeki sınırların dağınık ya da katı olması da, ergenlik döneminde ailenin işlevselliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Yapışıklığın yüksek olduğu ailelerde veya aile içindeki ikili ilişkilerde, anne-babalar gencin bağımsız karar verme, arkadaşlarla gezme ve yaşa uygun mahremiyet taleplerine izin vermekte güçlük yaşarlar. Ergenin özerklik ihtiyacının artması, anne-babanın önemli pekiştireçleri (güçlü ana-baba veya itaatkar, uyumlu çocuk) kaybediyor olma korkusuna kapılmasına neden olabilir. Ayrışık ailelerde ise, bağımsız davranışlar aile içinde varolan bir norm olduğu için, ergenin karar verme süreci içinde yer alma talebi bir tehdit olarak ortaya çıkmaz. Bununla birlikte, anne-babanın ergenin kararları üzerinde çok az bir kontrolünün olması, şayet ergen olgun ve kendini geliştirici kararlar alabilme konusunda yeterli bir yargılama yeteneğine sahip değilse, sorunların yaşanmasına yol açabilir. Ayrışık ailelerde yetişen ve doğru kararlar alma yeteneğini henüz kazanmamış gençler, kolayca hata yapabilir. Bu tip ailelerde yetişen ergenler, ilaç veya alkol kullanma, hırsızlık, okul başarısızlığı, erken cinsel deneyimler gibi tehlike yaratabilecek davranışlar içine girebilirler (Robin ve Foster, 1989).

Ergenlikle birlikte, ailedeki güç ilişkisi de değişmeye başlar. İlk ve orta ergenlik döneminde, ebeveyn-çocuk arasında günlük konularda yaşanan anlaşmazlığın artması, güç ilişkilerinin yeniden düzenlendiğine dair ilk işarettir. Ergenlik dönemi boyunca, anne-babanın tekyanlı gücünde azalma, ergenin ve anne-babanın karşılıklı güç stratejileri kullanmasında ise artma görülmektedir (akt., Feldman ve Gehring, 1988).

Ergenlik döneminde aile yapısında meydana gelen değişiklikleri ele alan araştırmalar da anne, baba ve ergenlerin, genel olarak, günlük işleyişte yakınlık ve güç açısından dengeli bir aile yapısı resmettiklerini ortaya koymaktadır (Gehring, Marti ve Sidler, 1994). İlk, orta ve ileri ergenlik döneminde bulunan ergenlerin, ailelerindeki yakınlık ve güce dair algılarını karşılaştıran Feldman ve Gehring (1988), tüm yaş gruplarında anne-baba yakınlığının benzer şekilde betimlendiğini, yaşla birlikte anne-ergen ve baba-ergen yakınlığında azalma olduğunu saptamışlardır. Alt-sistemler içinde en yakın olarak, anne-baba alt-sisteminin algılandığı bulunmuştur. Altıncı sınıftaki çocuklar kendilerini daha çok annelerine yakın hissettiklerini; 9. ve 12. sınıftaki çocuklar ise kendilerini anne ve babalarına eşit düzeyde yakın hissettiklerini bildirmişlerdir. Aynı araştırmada, yaşla birlikte güç ilişkilerini algılamada da farklar olduğu dikkati çekmiş, algılanan güç farklılıklarının yaşla birlikte azaldığı gözlenmiştir. Baba-ergen arasındaki güç farkının, anne-ergen arasındaki güç farkına göre daha fazla olduğu belirtilmiştir. Yaşın, anne ve çocuğun gücüne ilişkin algıyı etkilemediği; ancak, yaşça büyük çocukların, daha küçük çocuklara göre, babalarını daha az güçlü algıladıkları görülmüştür. Anne ve baba arasındaki güç farklılıkları, her yaş grubunda, büyüklük açısından ortalama düzeyde ve ebeveyn-ergen güç farkına göre daha az farklı olarak betimlenmiştir. Ergenlerin %41'i ebeveynlerini eşit güçte tanımlarken, %19'ü annelerini, %39'u ise babalarını daha güçlü tanımlamıştır.

Benzer şekilde, Baer (2002) ve De Goede, Branje ve Meeus da (2009) ilk ergenlikten orta ergenliğe geçişte aile üyeleri arasındaki yakınlığın ve ebeveyn desteğinin azaldığını ileri sürmüşlerdir. Baer (2002), yakınlıktaki azalmanın, ergen gelişiminin bir sonucu olduğunu ve bu durumun aile ilişkilerinde küçük bir düzen bozucu yön değiştirme şeklinde yorumlanabileceğini belirtmiştir. Buna ek olarak, örneklemin geniş olmasının bulunan anlamlılıkta etkili olabileceğini aktararak, bulguyu ergenlikte aile ilişkilerinin genel olarak aynı kaldığı şeklinde yorumlamıştır. De Goede, Branje ve Meeus (2009), ebeveyn-ergen ilişkisinin daha eşitlikçi bir duruma geldiğini, ebeveynlerin özellikle ilk ergenlikte daha güçlü ve destekleyici olarak algılandığını, çatışmanın ebeveyn-ergen ilişkisinde güç ilişkilerinin yeniden düzenlenmesinin işareti olduğunu ileri sürmüştür.

Türkiye’de çocuk ve ergenlerin aile yapısına dair algılarını yapısal aile sistemleri kuramı bağlamında ele alan Eryüksel (2003), çocuk ve ergenlerin en yakın ve eşitlikçi ilişkiyi anne-babaları arasında, en uzak ve hiyerarşik ilişkiyi ise babaları ve kendileri arasında algıladıklarına dikkati çekmiştir. Demografik değişkenler açısından karşılaştırıldığında, sosyo-ekonomik düzeyin, aile üyeleri arasındaki yakınlık ve güç ilişkilerini belirlemede ele alınan değişkenler arasında en önemlisi olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, düşük SED’deki çocuk ve ergenler, yüksek SED’dekilere göre, anne-babaları ve kendileri arasında daha az yakınlık ve daha fazla hiyerarşik bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ergen-ebeveyn ilişkisini anne-baba tutumları açısından ele alan bir çalışmada (Dinçer, 2008) da ergenlerin, sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça, ebeveynlerinin tutumlarını daha demokratik olarak algıladıkları bulunmuştur.

Ergenliğin önemli gelişimsel görevlerinden biri olan özerkliği, ebeveyn-ergen ilişkisi kapsamında ele alan Musaağaoğlu ve Güre (2005), anneden algılanan kabul ve ilginin, ilk ergenlik dönemindeki kız ergenler dışında, ergenliğin diğer dönemlerindeki kızların ve erkeklerin davranışsal özerkliğini yordadığını saptamışlardır. Buna ek olarak, anne-babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin, ebeveynlerini otoriter veya ihmalkar olarak algılayanlara oranla, daha fazla özerk davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada (Palut, 2008), ergen ve ebeveyn arasındaki yakın, ilgili ve özerkliği destekleyici ilişkinin, ergenin düşünme biçimleri ile ilişkili olduğu gözlenmiştir. Daha açık bir deyişle, ebeveynleriyle arasında sıcak, yakın bir ilişki olduğunu ifade eden ergenlerin daha eleştirel ve yenilikçi düşünme tarzına sahip oldukları saptanmıştır. Pekel-Uludağlı ve Sayıl (2009) ise ebeveynin ergenin nerede olduğu, neler yaptığı konusunda bilgi sahibi olmasının ve ergene akran ilişkileri konusunda yol göstermesinin, ergenin riskli davranışlar gösterme olasılığını azalttığını ifade etmişlerdir.

Aile Yapısının Ergenlik Dönemindeki Psikolojik Problemlerle İlişkisi

Yapısal aile sistemleri kuramı, daha önce belirtildiği gibi, bireylerin davranışlarının aile sisteminin yapısı, organizasyonu ve etkileşimsel örüntüleri tarafından etkilendiğini ve belirlendiğini ileri sürmektedir (Miller, Ryan, Keitner, Bishop ve Epstein, 2000; Minuchin, 1985). Bu bağlamda, psikiyatrik bozukluklar bireyin içinde bulunduğu aile sisteminin bir ürünü olarak ele alınmaktadır (Steinglass, 1987). Karşılıklı bağımlılık ve döngüsellik ilkeleri, bir aile üyesindeki psikiyatrik bozukluğun, aile sistemi üzerinde etkide bulunduğunu, bu etkinin de tekrar birey üzerinde etki gösterdiğini varsaymaktadır.

Aile sistemindeki yakınlık ve güç ilişkileri ile ailenin esneklik düzeyinin, ergenlik dönemindeki psikolojik problemlerle ilişkisi sıklıkla araştırılmış bir konudur. Psikiyatrik sorunu olan ve olmayan ergenlerin aile ilişkilerinin karşılaştırıldığı araştırmalarda, sorunu olan ergenlerin ailelerinde, genel olarak yakınlığın düşük olduğu görülmektedir. Örneğin, Allan, Kashani ve Reid'in (1998) yürüttüğü çalışmada, psikiyatrik olarak yatılı tedavi gören çocuklar, anne-babalarını daha öfkeli olarak algılamışlar ve aile üyeleri arasındaki yakınlığın az olduğunu bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, kaotik ve destekleyici olmayan aile ortamının varlığı dikkati çekmiştir. Esneklik açısından, öfkeli anne-babaların yeni veya değişen durumlara kendilerini uyarlayamadıkları gözlenmiştir. Bu bölümde, ergenlik döneminde görülen bazı uyum sorunları ve başlıca psikiyatrik bozukluklar aile yapısı ve ilişkileri çerçevesinde ele alınmıştır.

Benlik kavramı ve akademik uyum sorunları. Ergenlerin kimlik gelişimlerini ve stresle başa çıkma süreçlerini yapısal aile sistemleri modeli çerçevesinde inceleyen Perosa ve Perosa (1993), açık sınırların, çatışmanın çözümünün ve kuşaklararası ittifakların bulunmayışının, başarılı kimlik gelişimi ve olumlu başa çıkma stilleriyle ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ergenlerin ego gelişimlerini ele alan diğer bir araştırmada (Bell, Bell ve Nakata, 2001), Amerikalı ve Japon ergenlerin ego gelişimleri, ailelerinin çatışmadan kaçınma düzeyleri ve ergen çocuklarını üçgenleşmeye çekme eğilimleri açısından incelenmişlerdir. Bulgular, farklı yapıları olan iki kültür arasındaki ortak örüntüleri ortaya koymuştur. Daha açık bir deyişle, birbirleriyle olan farklılıklarla ve aralarındaki anlaşmazlıklarla başa çıkmakta zorlanan eşler, ergen çocuklarını üçgenleşmeye daha fazla dahil etmişlerdir. Üçgenleşmeye dahil olan kızların ego gelişimlerinde, erkeklere göre, daha fazla sorun olduğu saptanmıştır. Erkek ergenlerin üçgenleşmeye daha çok "günahkeçisi" rolünde dahil oldukları, kızların ise daha çok bir ebeveynle koalisyon kurdukları dikkati çekmiştir. Ergenlerin bağımlı davranışlarını yordamada ise ailenin esneklik düzeyinin, aile üyelerinin birbirine yakınlığından daha güçlü bir yordayıcı olduğu görülmüştür (Tafá ve Baiocco, 2009).

Türkiye'de benlik saygısıyla ilgili yürütülen araştırmalarda da, anne-baba ile kurulan sıcak ve yakın ilişkinin önemi dikkati çekmiştir. Ebeveynleriyle ilişkisini sıcak ve güven verici olarak algılayan ergenlerin benlik saygılarının yüksek olduğu gözlenmiştir (Bayraktar, Sayıl ve Kumru, 2009; Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005). Özkardeş (1994) babalarıyla ilişkilerinde sıcaklığın az olduğunu bildiren ergenlerin daha olumsuz bir benlik algısına sahip olduklarını saptamıştır. Şirvanlı-Özen'in (2009) çalışmasında ise anneden algılanan kabul/ilginin, ergenlerin benlik

algıları üzerindeki olumlu rolü dikkati çekmiştir. Annelerinin gösterdiği davranışsal kontrolü kendilerine yönelik ilgi, dikkat ve yakınlık olarak algılayan ergenlerin benlik saygılarının yüksek olduğu bulunmuştur (Kındap, Sayıl ve Kumru, 2008).

Ergenin akademik uyumunda da aile üyeleri arasındaki yakınlık ve ittifakların önemini ortaya koyan bulgulara rastlanmaktadır. Üniversite öğrencilerinin uyumları üzerinde, ailelerinde dahil oldukları ittifaklar ve anne-babalarının evlilik çatışmalarının etkisini araştıran Lopez (1991), örnekleme, anne ile koalisyon kurma, baba ile koalisyon kurma, üçgenleşme ve hiçbir ittifaka dahil olmama durumlarına göre dört gruba ayrılmıştır. Öğrencilerin akademik uyumlarının, en fazla üçgenleşmeye dahil olmaları durumunda risk altında olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin uyumlarının, anne-babalarıyla koalisyon kurduklarında veya üçgenleşmeye dahil olduklarında azaldığı dikkati çekmiştir. Bir başka çalışmada (Qin, Rak, Rana ve Donnellan, 2012), ailelerinde yüksek düzeyde çatışma ve düşük düzeyde yakınlık algılayan yüksek akademik başarılı Çin kökenli Amerikalı gençlerin, psikolojik uyumlarının düşük olduğu saptanmıştır. Türkiye’de yürütülen bir çalışmada (Kapıkıran ve Özgüngör, 2009) ise algılanan aile desteğinin lise öğrencilerinin akademik başarılarını yordamada, okul türünün ardından, en önemli ikinci değişken olduğu ortaya çıkmıştır.

İçselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış bozuklukları. İçselleştirilmiş bozukluklar, depresyon ve anksiyetenin eşlik ettiği duygudurumdaki bozuklukları ifade etmektedir. Dışsallaştırılmış bozukluklar ise davranım bozukluğu gibi davranış düzenlemesindeki bozuklukları belirtmektedir (Kovacs ve Devlin, 1998). İçselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin yakınlık ve esneklik düzeyleri açısından aile ilişkilerini ele alan araştırmalar (Barber, 1992; Yahav, 2002), dışsallaştırılmış davranış bozukluğu sergileyen ergenlerin, aile üyeleri arasındaki ilişkileri daha ayrışık olarak tanımladıklarını göstermiştir. Benzer şekilde, Bahçivan-Saydam ve Gençöz (2005), dışsallaştırılmış davranış problemleri olan ergenlerin, aile işlevlerini yeterince etkili bulmadıklarını ve ebeveynlerinin tutumlarını ilgisizlik, desteklenmeme ve kendi haline bırakılma olarak algıladıklarını saptamışlardır.

İçselleştirilmiş davranış bozukluklarıyla ilgili olarak daha çelişkili bulgular elde edilmiştir. Yahav (2002), içselleştirilmiş davranış bozukluğu sergileyen ergenlerin ailelerinde hem yapışık hem ayrışık ilişkilere eşit oranda rastlandığını belirtmiştir. Aynı araştırmada, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış bozuklukları arasında ailenin esneklik düzeyi açısından farklılık bulunmamıştır. Barber ve Buehler (1996), içselleştirilmiş

bozukluklarda yapışık ilişkilerin daha sık görüldüğünü belirtmişlerdir. Johnson, LaVoie ve Mahoney (2001) ise aile üyeleri arasında yakınlığın düşük, ebeveynler arasındaki çatışmanın yüksek olmasının, ileri ergenlik dönemindeki kızların yalnızlık duygusuyla, bu duygunun da ergenlerin sosyal anksiyete ve diğer içselleştirilmiş semptomlarıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır. Özatça (2009), aile içinde önemsenmediğini, ailesinden destek alamadığını ifade eden ergenlerin, yalnızlık duygusundan daha fazla yakınlıklarını aktarmıştır.

Literatürde, aile içindeki işlevsel olmayan yapıların da ergenlerin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış bozuklukları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Franck ve Buehler (2007) ve Buehler ve Welsh (2009) tarafından yürütülen araştırmalar, üçgenleşmenin özellikle ergenlerin içselleştirilmiş davranış bozuklukları ile ilişkisini göstermiştir. Her iki araştırmada da, yapısal eşitlik modeli bulguları, ergenin algıladığı üçgenleşmenin, evlilikte yaşanan öfke ve çatışma ile içselleştirilmiş davranış bozuklukları arasında aracı rol oynadığını ortaya koymuştur. Buna ters bir bulgu, Bosco ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında ortaya çıkmış, özellikle kız ergenlerin, üçgenleşmeye dahil olmaları durumunda, daha fazla dışsallaştırılmış davranış bozuklukları sergiledikleri dikkati çekmiştir. Kerig (1995), evlilik çatışması, ebeveyn-çocuk ilişkisi ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkileri, aile ilişkilerindeki yapışıklık, ayrışıklık, üçgenleşme ve dolambaçlı koalisyonlar açısından değerlendirilmiştir. Ayrışık ailelerdeki anneler, çocuklarında daha çok dışsallaştırılmış problemler; dolambaçlı koalisyonun olduğu ailelerdeki anneler ise daha çok içselleştirilmiş problemler olduğunu bildirmişlerdir. Anne-baba arasında daha fazla evlilik çatışması ve uyumsuzluk yaşanan ailelerde, daha fazla anne-çocuk koalisyonuna rastlanmıştır. Dolambaçlı koalisyon kuran eşlerin, birbirine yakın olan eşlerden evlilik uyumu açısından farklılaşmadıkları, ancak, bu ailelerden gelen çocukların, anne-babalarının çatışmalarıyla ilgili daha fazla sorumluluk hissettikleri ve kendilerini suçladıkları dikkati çekmiştir. Türkiye’de yürütülen bir çalışmada da (Peksaygılı ve Güre, 2008), erkek ergenlerin, anne-baba arasındaki çatışmanın kendi hatalarından kaynaklandığını düşündüklerinde ve bundan dolayı kendilerini suçladıklarında daha fazla içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri sergiledikleri görülmüştür. Kızlarda ise kendini suçlamanın sadece dışsallaştırılmış davranış problemleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır.

Depresyon. Ergenlik döneminde görülen depresyon ile aile ilişkileri arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalarda, depresif belirtiler sergileyen ergenlerin, ailelerinde daha az yakınlık, güven ve bağlılık bildirdikleri görülmüştür. Daha açık bir deyişle, depresif bozukluk sergileyen çocuk ve

ergenler, anksiyete grubundaki (Kashani ve ark., 1999) ve kontrol grubundaki (Robertson ve ark., 2001) yaşlılarına göre, ailelerini daha az yakın olarak tanımlamışlardır. Demir, Demir, Kayaalp ve Büyükkal (1999), depresif ergenlerin ailede kimseye kendilerini yakın hissetmediklerini ve hiç kimse tarafından sevilmediklerini düşündüklerini aktarmışlardır. Buna ek olarak, bu ergenlerin aile içinde daha fazla eleştiri ve suçlamaya maruz kaldıklarını belirttiklerini vurgulamışlardır. Eryüksel ve Akün (2003), hem depresyonu olan ergenlerin hem de anne-babalarının, depresyonu olmayan ergenlere ve ebeveynlerine göre, aile içinde daha fazla anlaşmazlık ve çatışma ifade ettiklerini saptamışlardır. Yakın aile ilişkilerinin özellikle erkek ergenleri depresyondan koruduğu dikkati çekmiştir (Cumsille ve Epstein, 1994; Queen, Stewart, Ehrenreich-May ve Pincus, 2012). Ebeveyn ve ergen arasındaki yakınlığın, ergen depresyonu ve anne-baba çatışması (Cole ve McPherson, 1993) ile olumsuz yaşam olaylarının yarattığı kötü etkiler (Ge, Natsuaki, Neiderhiser ve Reiss, 2009) arasında düzenleyici veya aracı değişken olarak rol oynadığı bulunmuştur. Sun, Hui ve Watkins (2006), ergenlerin, düşük aile yakınlığı ve yüksek düzeyde çatışma algıladıklarında, eğer kendilerini değersiz ve depresif hissediyorlarsa, intihar düşüncelerinin arttığını saptamışlardır.

Manzi, Vignoles, Regalia ve Scabini (2006), yakınlık ve yapışıklık arasındaki ilişkiyi, İtalya ve İngiltere’de yaşayan ergenlerin yaşam doyumu, depresyon ve anksiyete belirtileri açısından incelemişlerdir. Doğrulayıcı faktör analizi bulguları, yakınlık ve yapışıklığın birbirinden ayırt edilebilir iki yapı olduğunu göstermiştir. Daha açık bir deyişle, yakınlık, her iki kültürde de yaşam doyumunun yüksekliği ve depresyon belirtilerinin düşüklüğü ile ilişkili bulunmuştur. Yapışıklığın ise İngiltere’deki ergenlerin anksiyete ve depresyon belirtilerini arttırdığı görülmüş, İtalya’da ise aynı ilişki saptanmamıştır.

Ergenlerin depresyon ve anksiyeteleri üzerinde, aile içindeki koalisyonların etkisini araştıran Sabatelli ve Anderson (1991), depresyon ve anksiyete düzeyleri yüksek olan gençlerin, aile içinde anneleri veya babalarıyla daha fazla koalisyon kurduklarını bildirmişlerdir.

Yeme bozuklukları. Minuchin ve arkadaşları (1978), anoreksiya nervozalı bireylerin katı, aşırı koruyucu ve çatışmadan kaçınan ailelerden geldiklerini ileri sürmüşlerdir. Karwautz ve arkadaşlarının (2003), anoreksiya nervroza tanısı almış kız ergenler ile yeme bozukluğu öyküsü olmayan kız kardeşlerinin aile ortamına ve anne-babalarıyla ilişkilerine ilişkin algılarını karşılaştırdıkları çalışmada, anoreksiya nervroza tanılı ergenler, kardeşlerine göre kendilerini daha az özerk hissettiklerini ve anne ve babalarıyla daha yakın olduklarını ifade etmişlerdir. Vidović, Jureša,

Begovac, Mahnik ve Tocilj'in (2005) araştırmasında ise yeme bozukluğu alt kategorilerine göre aile ilişkileri açısından farklılıklar olduğu saptanmıştır. Bulimia nervoza tanıli ergenlerin ailelerini daha çatışmalı, kötü organize olmuş, yakın olmayan ve ilgisiz olarak görme eğiliminde oldukları dikkati çekmiştir. Kısıtlayıcı tip anoreksiya nervoza tanıli ergenler ise, bulimia nervoza tanılılara göre, aile içinde daha az çatışma ve daha fazla esneklik ifade etmişler, normal gruptan farklılaşmamışlardır. Araştırmacılar bu durumu, çatışmadan kaçınma ve inkarın, aile yakınlığı ve iletişimini daha olumlu algılamayla ilişkili olabileceği ile açıklamışlardır. Fakat aynı araştırmada, yeme bozukluğu olan ergenler birarada ele alınıp kontrol grubuyla karşılaştırıldığında, yeme bozukluğu olan kadın hastaların ailelerini daha az yakın ve daha az esnek olarak algıladıkları ve anneleriyle iletişimlerini daha bozuk olarak değerlendirdikleri dikkati çekmiştir. Espina, Ochoa de Alda ve Ortego (2003), yukarıdaki bulguya benzer şekilde, yeme bozukluğu olan kız ergenlerin anneleriyle ilişkilerinden memnun olmadıklarını ve kontrol grubuna göre, anneleriyle yakınlıklarının daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Yeme bozukluğu olan ergenlerin savunma mekanizmalarının ve aile ortamlarının değerlendirildiği bir başka araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir (Thienemann, Shaw ve Steiner, 1998). Aile üyelerinin yakın olduğu, özerkliğin vurgulandığı ve duyguların ifade edildiği aile ortamı ile bastırma, şaka, yüceltme gibi sağlıklı savunma mekanizmaları arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Aile içinde çatışmanın fazla olduğu, başarının sıkça vurgulandığı ve kontrolün yüksek olduğu ailelerde yetişen ergenlerin ise yansıtma, inkar, gerileme, somatizasyon gibi sağlıklı olmayan savunma mekanizmalarını daha sık kullandıkları görülmüştür.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, aile ortamının sadece ergenlerin yeme bozukluklarıyla değil, sağlıklı yeme alışkanlıklarıyla da ilişkili olduğunu göstermiştir. Franko ve ark. (2008), aile üyeleri arasındaki yakınlık ile ergenlerin sabah kahvaltısı yapma, süt ve meyve/sebze tüketme gibi sağlıklı beslenme biçimleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Welsh, French ve Wall (2011), algılanan aile yakınlığının, ailenin birlikte yemek yeme sıklığıyla ilişkili olduğunu; birlikte yemek yeme sıklığı arttıkça, ergenlerde tatlı ve şekerle tatlandırılmış içecek içme sıklığının azaldığını, sebze yemenin ise arttığını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle, araştırmacılar, yakın aile ilişkilerinin ve birlikte yemek yemenin, ebeveynlerin sağlıklı beslenme biçimleri konusunda ilettiği mesajların daha olumlu karşılanması ve beraber geçirilen zamanda zararlı yiyeceklerin daha az tüketilmesi ile ilişkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Davranış bozuklukları ve suç işleme. Çocuk ve ergenlerin davranış bozukluklarında, çocuğun ebeveynlerin otoritesini tehdit eden bir güce sahip olduğu, daha önceki çalışmalarda da ortaya konmuş bir bulgudur (Eryüksel, 2003; Gehring, 1998). Gehring, Wentzel ve Munson (1990), davranış bozukluğu gösteren ergenlerin, daha fazla kuşaklararası koalisyon ve hiyerarşi ters dönmesi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Fosco ve Grych (2010) ise şiddetli, sık ve çözülemeyen evlilik çatışmasının ve ergenin evlilik çatışmasını büyük bir tehdit olarak algılamasının, davranım bozukluğu olan ergenlerin üçgenleşmeye daha fazla dahil olmasıyla sonuçlandığını ileri sürmüşlerdir. Buna ek olarak, üçgenleşmenin ergenin kendini daha fazla suçlaması, ebeveyniyle daha fazla anlaşmazlık yaşaması ve ebeveyn-ergen yakınlığının azalmasıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır. Akran istismarı konusunda yapılan bazı çalışmalarda (Bowers , Smith ve Binney, 1992; Stevens, De Bourdeaudhuij ve Van Oost, 2002) da akran zorbalığında bulunan ergenlerin ailelerinde daha az yakınlık ve iletişim, daha fazla çatışma ve öfke algıladıkları bulunmuştur. Bu ergenler, babalarının annelerinden daha fazla güce sahip olduğunu ve anne ve babaları arasında büyük bir güç dengesizliği algıladıklarını daha fazla bildirmişlerdir. Ayrıca, ergenlerin, kardeşlerini de kendilerinden daha güçlü olarak algılamaları, dikkat çekici diğer bir bulgu olmuştur. Anne-baba tutumları açısından karşılaştırıldığında, yaşlılarıyla herhangi bir istismar ilişkisi içinde olmayan ergenler, anne-babalarının kendilerine daha az ceza uyguladıklarını ve anne-babalarıyla daha yakın ilişki içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Şirvanlı Özen (2006), kız ergenler için baba sevgisinin azlığı ile kontrol fazlalığının, erkekler için ise annenin koruyucu tutum çerçevesinde ergen üzerinde çok fazla kontrol kurmasının akran zorbalığına maruz kalmayla ilişkili olduğunu saptamıştır.

Benzer şekilde, ergenlerin suç işleme davranışlarıyla ilgili yapılan çalışmalar da ailedeki yakınlık ve güç ilişkilerinin önemini göstermiştir. Gorman-Smith ve ark. (1996), ergenlerin, şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ile aile ilişkileri arasındaki ilişkiyi araştırmışlar, şiddet içerikli suçlar işleyen erkek ergenler ve anneleri arasında, karşılaştırma grubundaki anne-oğullara göre, daha zayıf disiplin, daha az yakınlık ve bağlılık olduğunu göstermişlerdir. Griffin ve ark. (2000), düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerde, anne-babanın denetleyici ve kontrol edici davranışları arttıkça, erkek ergenlerin suça ilişkin davranışlarının ve alkol kullanımlarının azaldığını belirtmişlerdir. Ailenin yakınlık düzeyini değerlendiren ölçümlerden biri olan ailenin beraber yemek yeme alışkanlığının ise, tek ebeveynli ailelerden gelen gençlerde ve kız ergenlerde öfkeyi ve suç işleme davranışını azalttığı dikkati çekmiştir. Benzer şekilde,

Matherne ve Thomas (2001), özellikle tek ebeveynli ailelerden gelen ergenlerde, aile üyeleri arasındaki düşük yakınlık düzeyinin, ergenin suç işleme davranışıyla ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Estrada-Martínez, Padilla, Caldwell ve Schulz (2011), farklı ırk/etnik alt gruplardan (Meksikalı, Porto Riko, Küba, Latin olmayan siyah ve beyazlar) gelen ergenlerin şiddet davranışlarında, aile üyeleri arasındaki yakınlık, ebeveyn sorumluluğu ergen otonomisi, aile yapısı, göç gibi birçok faktörün ilişkisini birarada incelemişlerdir. Araştırmacılar, tüm aile faktörlerinin koruyucu veya risk azaltıcı bir rol üstlenmediğini, ancak aile üyeleri arasındaki yakınlığın tüm gruplarda koruyucu bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Erdoğan (2005), suç işleyen ve işlemeyen ergenleri aile ilişkileri açısından karşılaştırdığı çalışmanın sonucunda, suç işleyen ergenlerin ailelerini daha “sağlıksız” olarak algıladıklarını bulmuştur. Balkaya ve Ceyhan (2007) suç davranışı yüksek olan ergenlerin özellikle annelerini daha ilgisiz olarak algıladıklarını saptamışlardır. Aynı çalışmada, ergenlerin annelerinin otoriter tutumlarını ilgi gösterme olarak algıladıklarında, daha az suç davranışı sergiledikleri dikkati çekmiştir. Buna ek olarak, ergenlerin kendilerini ailelerinde mutlu hissetme sıklıkları arttıkça suç davranışlarının azaldığı görülmüştür.

Mann ve arkadaşları (1990), kuşaklararası koalisyonlar ile ergenlerin antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, suç işleyen ve işlemeyen ergenlerin ailelerindeki ikili etkileşimleri karşılaştırmışlardır. Suç işleyen ergenlerin bir bölümü stratejik ve yapısal aile yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı çok yönlü sistemik terapiye, kalan kısmı ise bireysel terapiye alınmıştır. Aile ilişkilerinin gözlenmesi ve ölçekler aracılığıyla ön ve son test değerlendirmeleri yapılmıştır. Ön testlerde, suç işleyen ergenlerin, iyi uyumlu ergenlere göre, anneleriyle daha fazla sözel iletişim kurdukları ve anneleriyle destekleyici, çatışmalı olmayan bir ilişki içinde oldukları görülmüştür. Yazarlar, böyle bir ilişkinin anne-ergen koalisyonuna işaret ettiğini vurgulamışlardır. Suç işleyen ergenlerin babalarıyla ilişkilerinin ise, daha sıklıkla çatışmalı, öfkeli ve ayrışık olduğu dikkati çekmiştir. Suç işleyen ergenlerin anne-babaları arasında da, çatışmalı ve öfkeli bir ilişki olduğu görülmüştür. Terapilerin ardından yapılan son testlerde ise, çok yönlü sistemik terapi yaklaşımı uygulanan ebeveyn ve ergenlerin semptomlarında ve anne-ergen arasındaki sözel iletişimde, bireysel terapi grubundaki ebeveyn ve ergenlere göre, önemli oranda azalma olduğu görülmüştür. Yine bu grupta, bireysel terapiye göre, baba-ergen ve anne-baba arasındaki ilişkide daha fazla destek, sözel iletişimde artış ve aralarındaki çatışmada azalma ortaya çıkmıştır. Ergenin semptomlarındaki

azalmanın, anne-baba arasındaki desteğin ve sözel iletişimin artışıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Madde kullanımı. Ergenlerin sigara, alkol ve madde kullanımlarında, aile yakınlığının koruyucu bir faktör olduğu dikkati çekmektedir. Sigara kullanan gençlerin (Gau ve ark., 2009) daha düşük aile yakınlığı algıladıkları, marihuana kullananların (Chedid, Romo ve Chagnard, 2009) ise düşük yakınlığa ek olarak daha fazla kuşaklararası koalisyon ve zayıf hiyerarşik ilişki bildirdikleri bulunmuştur. Buna ek olarak, babanın olmamasının ya da babayla yakın olmayan ilişkinin sigara ve marihuana tüketimini belirgin düzeyde arttırdığı gözlenmiştir. Kopak, Chen, Haas ve Gillmore (2012), farklı kültürlerden gelen ergenlerin yaşamları boyunca ilaç ya da alkol kullanımı olup olmadığı öyküsünden hareketle, aile üyeleri arasındaki yakınlık, ebeveyn kontrolü ve bağlanmanın koruyucu rolünü araştırmışlardır. Aile üyeleri arasındaki yakınlığın hem Meksika kökenli hem de Avrupa kökenli Amerikalı gençler için, bağlanmanın ise Avrupa kökenli yaşlıları için alkol kullanımının getirdiği problemlere karşı koruyucu rol üstelendiği görülmüştür. Diamond ve ark., (2008) tarafından yürütülen çalışmada da aile üyeleri arasındaki yakınlığın, ergenlikte daha düşük oranda alkol kullanımıyla ilişkili olduğu saptanmış, orta derecede esnek ailelerden gelen gençlerin daha az madde kullanımı bildirdikleri gözlenmiştir. Ailelerin esneklik düzeyi ile ergenlerin alkol kullanımı arasında ilişki bulunmamıştır. Doherty, Green, Reisinger ve Ensminger (2007), Afrika kökenli Amerikalılarda uzun süreli madde kullanım örüntülerini incelemek amacıyla bir tarama çalışması yürütmüşlerdir. Çalışmada epidemiyolojik bilgilerin yanı sıra, çocukluk ve ergenlik döneminde aile yapısının madde kullanımına başlamadaki rolü incelenmiştir. Çocukluk döneminde ailedeki disiplinin, ergenlik döneminde ise aile yakınlığı ve kontrolün kadınları madde kullanımından koruduğu saptanmıştır.

Sonuç

Buraya kadar özetlenen çalışmalardan hareketle, ergenlik döneminin, aile yapısında bir dizi değişikliği getirdiği, özellikle yakınlık ve güç ilişkilerinin yeniden düzenlendiği görülmektedir. Araştırma bulguları, ergen ile ebeveynleri arasındaki yakınlıkta az miktarda azalma görülmele birlikte belirgin bir uzaklaşmanın olmadığını; güç ilişkilerinin ise yaşla birlikte daha eşitlikçi bir yapıya doğru düzenlendiğini ortaya koymaktadır.

Ergenlik döneminde görülen psikolojik sorunlar ya da bozukluklarla ilgili yapılan araştırmalar ise bu gençlerin ailelerinde yapışık ya da ayrışık ilişkilere, esnek olmayan aile yapısına ve kuşaklararası ittifaklara daha fazla rastlandığını göstermektedir. Ancak bu araştırmaların daha çok korelasyonel araştırma desenine dayanan çalışmalardan elde edildiği unutulmamalıdır. Bir

başka bir deyişle, çoğu araştırmacı, etkinin kaynağının bu tür çalışmalarla belirlenemeyeceğini, ebeveynler kadar, ergenlerin davranışlarının da aile sistemi üzerinde etkisi olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle boylamsal çalışmalardan elde edilen bulgular, araştırmacıların bu görüşlerini destekler niteliktedir. Örneğin, Huh, Tristan, Wade ve Stice (2006), algılanan ebeveynliğin ergenlerin problemleriyle davranışlarıyla karşılıklı ilişkisini araştırmak amacıyla, kız ergenlerle üç yıl süren boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Bulgular, ergenlerin problem davranışlarının ebeveynlik becerileri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu göstermiştir. Daha açık bir deyişle, başlangıçtaki ölçümlerde ebeveyn desteğinin yetersizliği, ergenin dışsallaştırılmış davranım problemlerini ve madde bağımlılığını arttırmış, sonraki ölçümlerde ise ergenin problem davranışları algılanan ebeveyn desteğini ve kontrolünü azaltmıştır. Benzer şekilde, Lubenko ve Sebre (2010), algılanan aile ilişkileri ve ergenlerin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasındaki ilişkileri boylamsal yöntemle araştırmışlardır. Bir yıl arayla yapılan iki değerlendirmenin bulguları, birinci ölçümde ergenlerin algıladığı yakınlık ve çatışmanın, ikinci ölçümde ergenin davranış problemleriyle ilişkili olmadığını göstermiştir. Ancak, birinci ölçümde ergenin problemleriyle davranışlarının yüksekliği, ikinci ölçümde aile yakınlığında azalma ve çatışmada artmayla ilişkili bulunmuştur. Bir başka çalışmada (Nilsson, Engström ve Hägglöf, 2012) ise 13-17 yaşları arasında yeme bozukluğu nedeniyle tedaviye başlanan gençlerde, tedavi ve iyileşme süreci boyunca aile ortamında görülen değişikliklerin, ergenlerdeki yeme bozukluğu belirtileriyle ilişkisi değerlendirilmiştir. Bulgular, iyileşme gösteren ve göstermeyen ergenler arasında özellikle ailedeki yakınlık/uzaklık boyutlarında farklılıklar ortaya çıktığını göstermiştir. 18 aylık izlemde, iyileşmenin en önemli yordayıcısının annenin ergene hissettiği yakınlığın artması olduğu bulunmuştur. 36 aylık izlemin sonunda ise iyileşme gösteren ergenlerin aile ortamına ilişkin puanlarının kontrol grubunun puanlarıyla aynı düzeye ulaştığı görülmüştür. Yazarlar, bu bulgulardan hareketle, ergenin iyileşmesi ve aile ortamında yaşanan değişimlerin birbirini karşılıklı etkilediğini vurgulamışlardır.

Yukarıda belirtilen bulgular, yapısal aile sistemler kuramının en temel varsayımlarından olan döngüsellik ilkesini de desteklemektedir. Minuchin'in (1985) de belirttiği gibi, bireyin aile sistemi üzerindeki, aile sisteminin de birey üzerindeki etkileri bir etkileşim sistemi ve geribildirim döngüsü yaratmaktadır. Aile sistemi ve üyeleri için devam eden ve negatif sonuçları olan bir döngü oluştuğunda, aile terapisinin amacı bu döngüyü kesintiye uğratmak olmalıdır. Yürütülecek boylamsal araştırmalar, aile sistemi üzerinde etkili olan dinamiklerin daha iyi anlaşılmasını, dolayısıyla etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ebru. (2005). “Öfke ve Öfke Denetim Problemleri Olan Ergenlerin Aile İçi Çatışma Temsilleri: Aile Yapıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALLAN, Wesley D., Javad H. Kashani, and John C. Reid. (1998). “Parental Hostility: Impact on the Family”. *Child Psychiatry and Human Development*. 28 (3): 169-178.
- ALLISON, Barbara N. and Jerelyn B. Schultz. (2004). “Parent-adolescent conflict in early adolescence”. *Adolescence*. 39 (153): 101-119.
- APONTE, Harry J. and John M. Van Deusen. (1981). “Structural Family Therapy”. In *Handbook of Family Therapy*. (Ed. Gurman, A. S. - Kniskern, D. P.). Bristol: Brunner / Mazel.
- ARNETT, Jeffrey J. (1999). “Adolescent Storm and Stress, Reconsidered”. *American Psychologist*. 54 (5): 317-326.
- BAER, Judith. (2002). “Is Family Cohesion a Risk or Protective Factor During Adolescent Development?”. *Journal of Marriage and Family*. 64: 668-675.
- BAHÇIVAN-SAYDAM, Reyhan ve Tülin Gençöz. (2005). “Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri ile Olan İlişkisi”. *Türk Psikoloji Dergisi*. 20: 61-74.
- BALKAYA, Ayşen ve Esra Ceyhan. (2007). “Lise Öğrencilerinin Suç Davranışı Düzeylerinin Bazı Kişisel ve Ailesel Nitelikler Bakımından İncelenmesi”. *Aile ve Toplum*. 3 (11): 13-27.
- BARBER, Brien K. (1992). “Family, Personality and Adolescent Problem Behaviors”. *Journal of Marriage and the Family*. 54: 69-79.
- BARBER, Brien K. and Cheryl Buehler. (1996). “Family Cohesion and Enmeshment: Different Constructs, Different Effects”. *Journal of Marriage and Family*. 58 (2): 433-441.
- BATESON, Gregory, Donald Jackson, Jay Haley, and John H. Weakland. (1956). “Toward a Theory of Schizophrenia”. *Behavioral Science*. 1 (4): 251-264.
- BAYRAKTAR, Fatih, Melike Sayıl ve Asiye Kumru. (2009). “Liseli Ergenler ve Üniversiteli Gençlerde Benlik Saygısı: Ebeveyn ve Akarana Bağlanma, Empati ve Psikolojik Uyum Değişkenlerinin Rolü”. *Türk Psikoloji Dergisi*. 24 (63): 48-63.
- BELL, Linda G., David C. Bell, and Yojiro Nakata. (2001). “Triangulation and Adolescent Development in the U.S. and Japan”. *Family Process*. 40 (2): 173-186.

- BELSKY, Jay. (1981). "Early human experience: A family perspective". *Developmental Psychology*. 17: 3-23.
- BERTALANFFY, L. Von. (1968). *General Systems Theory: Foundation, Development, Applications*. New York: Brazillier.
- BOSCO, Georgetta L., Kimberley Renk, Tara M. Dinger, Monika K. Epstein, and Vicky Phares. (2003). "The Connections between Adolescent's Perceptions of Parents, Parental Psychological Symptoms and Adolescent Functioning". *Applied Developmental Psychology*. 24: 179-200.
- BOWERS, Louise, Peter K. Smith, and Valerie Binney. (1992). "Cohesion and Power in the Families of Children Involved in Bully/Victim Problems at School". *Journal of Family Therapy*. 14: 371-387.
- BUEHLER, Cherly and Deborah P. Welsh. (2009). "A Process Model of Adolescents' Triangulation into Parents' Marital Conflict: The Role of Emotional Reactivity". *Journal of Family Psychology*. 23 (2): 167-180.
- CHEDID, M., L. Romo, and E. Chagnard. (2009). "Adolescents and Marijuana: Links between the Consumption Level and Family Structure, Cohesion and Power". *Annales Médico-Psychologiques*. 167: 541-543.
- CHRISTENSEN, Andrew and Gayla Margolin. (1988). "Conflict and Alliance in Distressed and Non-distressed Families". In *Relationships within Families*. (Ed. R. A. Hinde and J. Stevenson-Hinde). (p. 263-282). New York: Oxford University Press.
- COLE, David A. and Antoinette E. McPherson. (1993). "Relation of Family Subsystems to Adolescent Depression: Implementing a New Family Assessment Strategy". *Journal of Family Psychology*. 7 (1): 119-133.
- COLLINS, W. Andrew. (1990). "Parent-Adolescent Relationships in the Transition to Adolescence: Continuity and Change in Interaction, Affect and Cognition". In *From Childhood to Adolescence: A Transitional Period*. (Ed. Montemayor, R., Adams, G. R., and Guttola, T. P.). California: Sage Publications.
- COX, Martha J. and Blair Paley. (1997). "Families as Systems". *Annual Review of Psychology*. 48: 243-267.
- CUMSILLE, Patricio E. and Nathan Epstein. (1994). "Family Cohesion, Family Adaptability, Social Support and Adolescent Depressive Symptoms in Outpatient Clinic Families". *Journal of Family Psychology*. 8 (2): 202-214.
- DALLOS, Rudi. and Ros Draper. (2005). *An Introduction to Family Therapy: Systemic Theory and Practice* (second edition). Open University Press.
- DE GOEDE, Irene H. A., Susan J. T. Branje, and Wim H. J. Meeus. (2009). "Developmental Changes in Adolescents' Perceptions of Relationships with Their Parents". *Journal of Youth and Adolescence*. 38: 75-78.

- DEKOVIĆ, Maja. (1999). "Parent-Adolescent Conflict: Possible Determinants and Consequences". *International Journal of Behavioral Development*. 23 (4): 977-1000.
- DEMİR, Türkay, Demet Eralp Demir, M. Levent Kayaalp ve Banu Büyükkal. (1999). Ergenlerde Depresif Bozukluğun Yaygınlığı ve Depresif Bozukluğu Olan Ergenlerin Özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 6 (1): 3-11.
- DIAMOND, Gary M., Aneese Farhat, Mahmud Al-Amor, Salman Elbedour, Karni Shelef, and Rachel Bar-Hamburger. (2008). "Drug and Alcohol Use among the Bedouin of the Negev: Prevalence and Psychosocial Correlates". *Addictive Behaviors*. 33: 143-151.
- DİNÇER, Burcu. (2008). "Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeyde Lise İkinci Sınıfa Devam Eden Ergenlerin Anne Baba Tutumlarını Algılamaları ile Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü.
- DOHERTY, Elaine E., Kerry M. Green, Heather S. Reisinger, and Margaret E. Ensminger, (2007). "Long-Term Patterns of Drug Use Among an Urban African-American Cohort: The Role of Gender and Family". *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*. 85 (2): 250-267.
- ERDOĞDU, M. Yüksel. (2005). "Suça Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri ile Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması". *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 12 (3): 106-114.
- ERYÜKSEL, Gül. (2003). *Aile Sistem Testi: Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Ailelerden Gelen Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Algıları ve Psikolojik Uyumları*. Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Raporu.
- ERYÜKSEL, Gül ve Ebru Akün. (2003). Depresyonu Olan Ergenler ile Ana-Babalarının Aile İlişkilerinin ve Bilişsel Çarpıtmalarının İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 18 (51): 59-73.
- ESPINA, Alberto, I Nigo Ochoa De Alda, and Asunción Ortego. (2003). "Dyadic Adjustment in Parents of Daughters with an Eating Disorder". *European Eating Disorders Review*. 11: 349-362.
- ESTRADA-MARTINEZ, Lorena M., Mark B. Padilla, , Howard C. Caldwell, and Amy J. Schulz. (2011). "Examining the Influence of Family Environments on Youth Violence: A Comparison of Mexican, Puerto Rican, Cuban, Non-Latino Black, and Non-Latino White Adolescents". *Journal of Youth and Adolescence*. 40: 1039-1051.
- FELDMAN, S. Shirley and GEHRING, Thomas M. (1988). "Changing Perceptions of Family Cohesion and Power across Adolescence". *Child Development*. 59: 1034-1045.

- FOSCO, Gregory M. and John H. Grych. (2010). "Adolescent Triangulation into Parental Conflicts: Longitudinal Implications for Appraisals and Adolescent-Parent Relations". *Journal of Marriage and Family*. 72: 254 – 266.
- FRANCK, Karen L. and Cherly Buehler. (2007). "A Family Process Model of Marital Hostility, Parental Depressive Affect, and Early Adolescent Problem Behavior: The Roles of Triangulation and Parental Warmth". *Journal of Family Psychology*. 21 (4): 614-625.
- FRANKO, Debra L., Douglas Thompson, Robert Bauserman, Sandra G. Affenito, and Ruth H. Striegel-Moore. (2008). "What's Love Got to Do with It? Family Cohesion and Healthy Eating Behaviors in Adolescent Girls". *International Journal of Eating Disorders*. 41 (4): 360–367.
- GAU, Shur-Fen, Meng-Chuan Lai, Yen-Nan Chiu, Chun-Te Liu, Ming-Been Lee, and, Hai-Gwo Hwu. (2009). "Individual and Family Correlates for Cigarette Smoking Among Taiwanese College Students". *Comprehensive Psychiatry*. 50: 276–285.
- GE, Xiaojia, Misaki N. Natsuaki, Jenae M. Neiderhiser, and David Reiss. (2009). "The Longitudinal Effects of Stressful Life Events on Adolescent Depression are Buffered by Parent–Child Closeness". *Development and Psychopathology*. 21: 621–635.
- GEHRING, Thomas M. (1998). *Family System Test (FAST): MANUAL*. Hugrefe and Huber Publishers.
- GEHRING, Thomas M. and S. Shirley Feldman. (1988). "Adolescents' Perceptions of Family Cohesion and Power: A Methodological Study of the Family System Test". *Journal of Adolescent Research*. 1: 33-52.
- GEHRING, Thomas M., Daniel Marti, and Andrea Sidler. (1994). "Family System Test (FAST): Are Parent's and Children's Family Constructs Either Different or Similar, or Both?". *Child Psychiatry and Human Development*. 25 (2): 125-138.
- GEHRING, Thomas M., Katheryn R. Wentzel, and Jeffery Munson. (1990). "Conflict in Families of Adolescents: The Impact on Cohesion and Power Structures". *Journal of Family Psychology*. 3 (3): 290-309.
- GORMAN-SMITH, Deborah, Patrick H. Tolan, Arnaldo Zelli, and Rowell L. Huesmann. (1996). "The Relation of Family Functioning to Violence Among Inner-City Minority Youths". *Journal of Family Psychology*. 10 (2): 115-129.
- GRIFFIN, Kenneth W., Gilbert J. Botvin, Lawrence M. Scheier, T. Diaz, and N. L. Miller. (2000). "Parenting Practices as Predictors of Substance Abuse, Delinquency and Aggression among Urban Minority Youth Moderating Effects of Family Structure and Gender". *Psychology of Addictive Behaviors*. 14 (2): 174-184.

- GÜNAYDIN, Gül, Emre Selçuk, Nebi Sümer ve Ahmet Uysal. (2005). "Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açından Değerlendirilmesi". *Türk Psikoloji Yazıları*. 8 (16): 13-23.
- JACOBVITZ, Deborah B. and Nell F. Bush. (1996). "Reconstructions of Family Relationships: Parent-Child Alliances, Personal Distress and Self-Esteem". *Developmental Psychology*. 32 (4): 732-743.
- JACKSON, D. D. (1957). "The Question of Family Homeostasis". *The Psychiatric Quarterly Supplement*. 31: 79-90.
- JOHNSON, H. Durell, Joseph C. Lavoie, and Molly Mahoney. (2001). "Interparental Conflict and Family Cohesion : Predictors of Loneliness, Social Anxiety, and Social Avoidance in Late Adolescence". *Journal of Adolescent Research*. 16 (3): 304-318.
- HAUSER, Stuart T., Sally Powers, Alan Jacobson, Gil Noam, Berdonna Weiss and Donna Follansbee. (1984). "Family Contexts of Adolescent Ego Development". *Child Development*. 55:195-213.
- HUH, David, Jennifer Tristan, Emily Wade, and Eric Stice. (2006). "Does Problem Behavior Elicit Poor Parenting?: A Prospective Study of Adolescent Girls". *Journal of Adolescent Research*. 21 (2): 185-204.
- KAPIKIRAN, Şahin ve Sevgi Özgüngör (2009). "Ergenlerin Sosyal Destek Düzeylerinin Akademik Başarı ve Güdülenme Düzeyi İle İlişkileri". *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 16 (1): 21-30.
- KARWAUTZ, Andreas, Gerald Nobis, Maria Haidvogel, Gudrun Wagner, Andrea Hafferl-Gattermayer, Çiçek Wöber-Bingöl, and Max H. Friedrich (2003). "Perceptions of Family Relationships in Adolescents with Anorexia Nervosa and Their Unaffected Sisters". *European Child and Adolescent Psychiatry*. 12: 128-135.
- KASHANI, Javad H., Lourdes Suarez, Michael R. Jones, and John C. Reid. (1999). "Perceived Family Characteristic Differences between Depressed and Anxious Children and Adolescents". *Journal of Affective Disorders*. 52: 269-274.
- KERIG, Patricia K. (1995). "Triangles in the Family Circle: Effects of Family Structure on Marriage, Parenting and Child Adjustment". *Journal of Family Psychology*. 9 (1): 28-43.
- KINDAP, Yeliz, Melike Sayıl ve Asiye Kumru. (2008). "Anneden Algılanan Kontrolün Niteliği ile Ergenin Psikososyal Uyumu ve Arkadaşlıkları Arasındaki İlişkiler: Benlik Değerinin Aracı Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*. 23 (61): 92-107.
- KOPAK, Albert M., Angela C-C. Chen, Steven A. Haas and Mary Rogers Gillmore. (2012). "The Importance of Family Factors to Protect Against Substance Use

- Related Problems among Mexican Heritage and White Youth". *Drug and Alcohol Dependence*. 124: 34–41.
- KOVACS, Maria and Bernie Devlin. (1998). "Internalizing Disorders in Childhood". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 39 (1): 47-63.
- LOPEZ, Frederick G. (1991). "Patterns of Family Conflict and Their Relation to College Student Adjustment". *Journal of Consulting and Development*. 69 (3): 257-260.
- LARSON, Reed and Maryse H. Richards. (1991). "Daily Companionship in Late Childhood and Early Adolescence: Changing Developmental Contexts". *Child Development*. 62:284–300.
- LUBENKO, Jelena. and Sandra Sebre. (2010). "Longitudinal Associations between Adolescent Behaviour Problems and Perceived Family Relationships". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 5:785-790.
- MADANES, Cloe. (1981). *Strategic family therapy*. San Francisco: Jossey-Bass.
- MANN, Barton J., Charles M. Borduin, David M. Blaske, and Scott W. Henggeler. (1990). "An Investigation of Systemic Conceptualizations of Parent-Child Coalitions and Symptom Change". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 58 (3): 336-344.
- MANZI, Claudia, Vivian L. Vignoles, Camillo Regalia, and Eugenia Scabini. (2006). "Cohesion and Enmeshment Revisited: Differentiation, Identity, and Well-Being in Two European Cultures". *Journal of Marriage and Family*. 68: 673–689.
- MATHERNE, Monique M. and Adrian Thomas. (2001). "Family Environment as a Predictor of Adolescent Delinquency". *Adolescence*. 36: 655-664.
- MILLER, Ivan W., Christine E. Ryan, Gabor I. Keitner, Duane S. Bishop, and Nathan B. Epstein. (2000). "The McMaster Approach to Families: Theory, Assessment, Treatment and Research". *Journal of Family Therapy*. 22 (2): 168-189.
- MINUCHIN, Patricia. (1985). "Families and Individual Development: Provocations from the Field of Family Therapy". *Child Development*. 56: 289–302.
- MINUCHIN, Salvador. (1974). *Families & Family Therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- MINUCHIN, Salvador and H. Charles Fishman. (1996). *Family Therapy Techniques*. Cambridge: Harvard University Press.
- MINUCHIN, Salvador, Bernice L. Rosman, and Lester Baker. (1978). *Psychosomatic Families: Anorexia Nervosa in Context*. Harvard University Press.

- MUSAOĞLU, Ceren ve Aysen Güre. (2005). "Ergenlerde Davranışsal Özerklik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler". *Türk Psikoloji Dergisi*. 20 (55): 79-94.
- NICHOLS, Michael P., and Richard C. Schwartz. (1997). *Family Therapy: Concepts and Methods*. USA: Allyn and Bacon.
- NILSSON, Karin, Ingemar Engström, and Bruno Hägglöf. (2012). "Family Climate and Recovery in Adolescent Onset Eating Disorders: A Prospective Study". *European Eating Disorders Review*. 20: 96-102.
- ÖZATÇA, Arzu. (2009). "Ergenlerde Sosyal ve Duygusal yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri". Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZKARDEŞ, Oya Güngörmüş. (1994). "Çocuğun Zekası, Akademik Başarısı ve Benlik Kavramına Babanın Etkisi". *Pedagoji Dergisi*. 157-173.
- QIN, Desire B., Eniko Rak, Meenal Rana, and M. Brent Donnellan. (2012). "Parent-Child Relations and Psychological Adjustment among High-Achieving Chinese and European American Adolescents". *Journal of Adolescence*. 35: 863-873.
- QUEEN, Alexander H., Lindsay M., Stewart, Jill Ehrenreich-May, and Donna B. Pincus (2012). "Mothers' and Fathers' Ratings of Family Relationship Quality: Associations with Preadolescent and Adolescent Anxiety and Depressive Symptoms in a Clinical Sample". *Child Psychiatry and Human Development*. DOI: 10.1007/s10578-012-0329-7.
- PALUT, Birsen (2008). "Düşünme Stilleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki". *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24: 01-11.
- PEKEL-ULUDAĞLI, Nilay ve Melike Sayıl. (2009). "Orta ve İleri Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı: Ebeveyn ve Akranların Rolü". *Türk Psikoloji Yazıları*. 12 (23): 14-24
- PEKSAYGILI, Müjde ve Aysen Güre. (2008). "Eşler Arası Çatışmayla Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*. 23 (61): 43-58.
- PEROSA, Sandra L., and Linda M. Perosa. (1993). "Relationships among Minuchin's structural family model, identity achievement, and coping style". *Journal of Counseling Psychology*. 40 (4): 479-489.
- RIESCH, Susan K., Loretta Bush, Catherine J. Nelson, Bonnie J. Ohm, Patricia A. Portz, Barbara Abell, Malissa R. Wightman and Patricia Jenkins. (2000). "Topics of Conflict Between Parents and Young Adolescents". *Journal of the Society of Pediatric Nursing*. 5 (1): 27-39.
- ROBERTSON, Heather A., Stan P. Kutcher, Diane Bird, and Linda Grasswick (2001). "Impact of Early Onset Bipolar Disorder on Family Functioning:

- Adolescents' Perceptions of Family Dynamics, Communication and Problems". *Journal of Affective Disorders*. 66 (1): 25-37.
- ROBIN, Arthur L. and Sharon L. Foster (1989). *Negotiating Parent-Adolescent Conflict: A Behavioral - Family Systems Approach*. New York: The Guilford Press.
- SABATELLI, Ronald M. and Stephen A. Anderson. (1991). "Family System Dynamics, Peer Relationships and Adolescents' Psychological Adjustment". *Family Relations*, 40: 363-369.
- SANTROCK, John W. and Steven R. Yussen. (1992). *Child Development: An Introduction* (5th ed.). Dubuque, IA: Brown.
- SAYIL, Melike, Zehra Uçanok ve Ayşen Güre. (2002). "Erken Ergenlik Döneminde Duygusal Gereksinimler, Aileyle Çatışma Alanları ve Benlik Kavramı: Betimsel Bir İnceleme". *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 9 (3): 155-166.
- SMETANA, Judith G. (1995). "Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence". *Child Development*. 66: 299-316.
- SMETANA, Judith G., Jenny Yau, Angela Restrepo and Judith L. Braeges. (1991). "Adolescent - Parent Conflict in Married and Divorced Families". *Developmental Psychology*. 27 (6): 1000-1010.
- STEINBERG, Laurence. (1988). "Reciprocal Relation Between Parent-Child Distance and Pubertal Maturation". *Developmental Psychology*. 24 (1): 122-128.
- STEINBERG, Laurence. ve Amanda S. Morris. (2001). "Adolescent Development". *Annual Review of Psychology*. 52: 83-110.
- STEINGLASS, P. (1987). *A Systems View of Family Interaction and Psychopathology*. Plenum Press.
- STEVENS, V., I. De Bourdeaudhuij, and P. Van Oost. (2002). "Relationship of the Family Environment to Children's Involvement in Bully/Victim Problems at School". *Journal of Youth and Adolescence*. 31 (6): 419-428.
- SUN, Rachel C. F, Eadaoin K. P. Hui, and David Watkins. (2006). "Towards a Model of Suicidal Ideation for Hong Kong Chinese Adolescents". *Journal of Adolescence*. 29: 209-224.
- ŞİRVANLI ÖZEN, Dilek. (2006). "Ergenlerde Akran Zorbalığının Yaş, Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik İmgesi ile İlişkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*. 21 (58): 77-94.
- ŞİRVANLI ÖZEN, Dilek. (2009). "Ergenlerde Anneden Algılanan Kabul/İlgi ile Benlik-Algısı Arasındaki İlişki: Babadan Algılanan Kabul/İlginin Aracı Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (24): 28-38.

- TAFĀ, Mimma and Roberto Baiocco. (2009). "Addictive Behavior and Family Functioning during Adolescence". *The American Journal of Family Therapy*. 37: 388-395.
- TAMAR, Mūge. (1997). "Ergenlerde Aileye Yaklaşım". *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*. 2 (4): 567-581.
- THIENEMANN, Margo, Richard J. Shaw, and Hans Steiner (1998). "Defence Style and Family Environment". *Child Psychiatry and Human Development*. 28 (3): 189-198.
- VIDOVIĆ, Vesna, Vesna Jureša, Ivan Begovac, Mirta Mahnik, and Gorana Tocilj. (2005). "Perceived Family Cohesion, Adaptability and Communication in Eating Disorders". *European Eating Disorders Review*. 13: 19-28.
- WELSH, Ericka M., Simone A. French, and Melanie Wall. (2011). "Examining the Relationship Between Family Meal Frequency and Individual Dietary Intake: Does Family Cohesion Play a Role?". *Journal of Nutrition Education and Behavior*. 43 (4): 229-235.
- YAHAV, Rivka. (2002). "External and Internal Symptoms in Children and Characteristics of the Family System: A Comparison of the Linear and Circumplex Models". *The American Journal of Family Therapy*. 30: 39-56.
- YAU, Jenny. and Judith D. Smetana. (2003). "Adolescent-Parent Conflict in Hong Kong and Shenzhen: A Comparison of Youth in Two Cultural Contexts". *International Journal of Behavioral Development*. 27 (3): 201-211.

